

1. Djalolova D.F., Saidova X.X. Дифференциация в обучении информатике в системе профессионально-технического образования. Дифференциация в обучении информатике в системе профессионально-технического образования. «Техническое регулирование в едином экономическом пространстве» Сборник статей VII Всероссийской научно-практической конференции с международным участием. 20 мая 2020 г. Екатеринбург. С. 168-172.
2. Джалолова Д.Ф. Техника олий ўқув юртлари таълим жараёнида дастурий воситалардан фойдаланиш-нинг назарий таҳлили. Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар мавзусидаги конференция материаллари. №20. 30 сентябр. Тошкент-2020 й. 33-36 б.
3. Djalolova D.F., Jalolov F.F. Organization of experimental work to develop independent and creative abilities of students in general professional disciplines. Наманган муҳандислик-технология институти илмий-техника журнали. ISSN 2181-8622. Vol 5-Issue (3) 2020. 215-223 б. www.nammti.uz

OLIV TA'LIMDA KOMMUNIKATSION TEXNOLOGIYALAR: AHAMIYATI VA FOYDALARI

Dusbayeva Nazira Narimanovna

Jizzax Politexnika Instituti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada jahon tajribasiga muvofiq telekommunikatsiya texnologiyalarini oliy o'quv yurtlariga joriy etish masalalari muhokama qilinadi. Yangi texnologiyalarning ijobiy ta'siri va ba'zi salbiy tomonlari tasvirlangan*

Kalit so'zlar: *texnologiya; telekommunikatsiya; masofaviy ta'lim.*

O'quv jarayoniga aloqa va axborot texnologiyalarining joriy etilishi butun dunyo boshdan kechirayotgan koronavirus pandemiyasi sharoitida rivojlanishga qo'shimcha turtki bo'ldi. O'zgartirgan turmush sharoiti o'qitishning yangi shakllari va usullarini shakllantirishga olib keldi. Ta'limning an'anaviy shakli zudlik bilan masofaviy ta'limga o'tdi.

O'zbekiston ta'lim tizimiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish masalasi anchadan beri muhokama qilinib kelinmoqda. Bu borada qator me'yoriy-huquqiy hujjatlar, xususan, Prezidentning 2019-yil 11-iyuldagi "Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimida boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4391-son qarori qabul qilindi. Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining asosiy vazifalaridan biri etib belgilangan "ta'lim jarayonini xalqaro amaliyotga muvofiq tashkil etish, ta'limning yangi pedagogik texnologiyalari va o'qitish usullarini joriy etish, ta'limning zamonaviy shakllari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalarini joriy etgan holda o'quv jarayonini sifat jihatidan yangilash"[1].

Koronavirus pandemiyasi sharoitida Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish, shuningdek, elektron hukumat tizimini rivojlantirish masalalari bo'yicha videoselektor yig'ilishi bo'lib o'tdi.

Albatta, epidemiologik vaziyat taqozosi bilan oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limga o'tish ham davr talabidir. Hech kimga sir emaski, o'qituvchilarning aksariyati an'anaviy ta'lim shaklida tayyorlangan, ular standart dasturlardan aniq tashkil etilgan ma'lumotlarni olishga odatlangan, zamonaviy yoshlar esa, umuman olganda, Internetdan tasodifiy ma'lumot olishadi, shuning uchun zamonaviy ta'limning an'anaviy va masofaviy shakllarini uyg'unlashtirgan holda ta'limni birlashtirish va tartibga solish zarur[2].

Respublikamizning ko'pgina oliy o'quv yurtlari samarali masofaviy ta'lim uchun mavjud imkoniyatlarni qayta ko'rib chiqish va takomillashtirishga to'g'ri keldi, bu esa asta-sekin yaxshilana boshladi. O'qituvchi va talabalarga ko'rsatmalar berildi, elektron platformalar bilan ishlashni o'rgatish uchun zarur materiallar yaratildi.

Masofaviy ta'lim ingliz tilidan MOODLE ta'lim platformasi orqali amalga oshirildi. Modulli ob'ektga yo'naltirilgan dinamik o'quv muhiti, bu ham o'qituvchilar, ham talabalar uchun

juda ko'p funksiyalarga ega. Ushbu platforma doirasida talabalar o'rganilayotgan fan bo'yicha o'zlarini qiziqtirgan barcha ma'lumotlarni olishlari, har bir mavzu bo'yicha o'qituvchilar tomonidan joylashtirilgan zarur va qo'shimcha materiallar bilan tanishishlari, tegishli media-kontentni ko'rishlari yoki tinglashlari mumkin. Platforma yordamida talabalar mustaqil ishlarni bimalol bajarishlari, taqdimotlar yaratishlari, loyiha ishlarini olib borishlari mumkin. O'qituvchilar Moodle orqali o'quvchilarga topshiriqlar berishi, ularning bajarilishini nazorat qilishi, baho qo'yishi va sharhlar berishi mumkin. Moodle platformasi ta'lim sifatini nazorat qiluvchi menejerlarga talaba yoki o'qituvchining ushbu elektron tizimda qancha vaqt o'tkazganligini aniqlash, ta'lim jarayonining amaldagi o'quv-uslubiy standartlarga qanchalik mos kelishini baholash imkonini beradi.

Ushbu ta'lim platformasi orqali o'rganishning afzalligi shundaki, undan foydalanishda katta hajmdagi trafik sarflanmaydi, bu esa talabalarga jamoat mulki bo'lgan katta hajmdagi materiallardan foydalanish imkonini beradi. Lekin shu bilan birga o'qituvchining o'quvchilarning fan bo'yicha topshiriqlarni qanday bajarishlarini aniq nazorat qilish imkoniyati yo'q. Masalan, o'ziga qattiqqo'l bo'lishni istamaydigan ba'zi o'quvchilar inshoni internetdan ko'chirib yozishlari yoki elektron dastur yordamida tarjima vazifasini bajarishlari mumkin. Qolaversa, ayrim o'quvchilar darslarga qatnashmaydi, ko'plari ishga joylashib, dars vaqtida ishda bo'ladilar yoki video ishlayotganiga ishora qilib, karavotda yotib, videotizimni yoqmaydilar. Samaradorlik ba'zan 50% ga tushadi. Ayniqsa, chet tillarini o'rganishda ko'proq interfaol harakatlar talab etiladi: kartalar bilan ishlash, harakatni talab qiladigan rolli o'yinlar, guruhlarda ishlash, juftlik bilan ishlash. Albatta Pandemiya davrida masofaviy ta'lim yordam beradi, ammo afzalliklari bilan bir qatorda kamchiliklari ham yo'q emas[3].

Pandemiya sharoitida ko'plab universitet o'qituvchilari ZOOM platformasidan darslarni videokonferensaloqa shaklida o'tkazish uchun foydalanishadi. Bu usul o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi shaxsiy aloqa nuqtai nazaridan ham o'zining ijobiy natijalarini beradi, bu ayniqsa, masalan, chet tillarini o'qitishda, o'quvchilarning og'zaki nutq qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ammo, afsuski, Internet tezligi va qimmat trafik bilan bog'liq muammolar tufayli hamma ham ZOOM-dan foydalanish imkoniyatiga ega emas, chunki hamma ham uyda Wi-Fi ga ega emas. Bu haqiqatni masofaviy ta'limning etishmasligi sifatida ham ta'kidlash mumkin.

Yangi o'qitish formati yangi texnologiyalarga moslashish juda qiyin bo'lgan kekxa avlod o'qituvchilari uchun ma'lum qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Boshqa tomondan, bunday majburiy mehnat tartibi ularga yangi amaliyot va qo'shimcha vositalarni o'zlashtirishga turtki bo'ldi.

Albatta, bu mamlakat oliy o'quv yurtlarida onlayn ta'limning birinchi tajribasi va, albatta, darhol katta muvaffaqiyatni kutmaslik kerak. Lekin bu yo'nalishda dastlabki qadamlar qo'yilgan bo'lib, vaqt o'tishi bilan masofaviy ta'lim metod va yondashuvlari yanada takomillashtirilib, bo'lajak mutaxassislarni tarbiyalash, malakali kadrlar tayyorlashga xizmat qilishi shubhasiz.

Mamlakatimizda masofaviy ta'limning kelajagi qanday rivojlanishi hozircha ma'lum emas. Shunga qaramay, katta ehtimol bilan, ta'lim masofaviy va an'anaviy shakllarning integratsiyasiga asoslanadi, bu turli xil yondashuvlardan foydalangan holda o'quvchilarning materialni o'zlashtirish sifatini oshiradi va mahalliy ta'lim va mutaxassislar tayyorlash tizimi o'zining munosib o'rnini egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Постановление Президента РУз Шавката Мирзиёева «О мерах по внедрению новых принципов управления в систему высшего и среднего специального образования» от 11 июля 2019 года.
2. Асташина, О.В. Коммуникативные стратегии в организации / О.В. Асташина // Вестник науки и образования Северо-Запада России. - 2015. - № 4. - С. 151 - 156.
3. Боброва И.И. Методика использования электронных учебно-методических комплексов, как способ перехода к дистанционному обучению // Информатика и образование. – 2009 №11, - С. 124-125.

4. Генне О.В. Дистанционное обучение – новый шаг в развитии системы образования // Защита информации. Конфидент. – 2004, - №3, - С.36-39.
5. Dusbayeva, Nazira Narimanovna. "Ingliz tilida mintaqaviy lugatlarni o'rganishning ahamiyati." *Science and Education* 3.2 (2022): 706-709.
6. Madiyeva, Gavhar Abdulazimovna. "Ta'limda yangi innovatsion modelni tatbiq qilishning ahamiyati." *Science and Education* 3.2 (2022): 777-780.
7. Yakubov, Fazliddin Utaganovich. "Improving communicative language skills through role playing activity." *Science and Education* 3.2 (2022): 1006-1010.
8. Shodiyev, M. B. (2022). The usage of web technologies as social network (Facebook) in teaching a foreign language to adults. *Science and Education*, 3(2), 973-977.

TA'LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

G'ozibekov Doston Shokir o'g'li

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali "Fakultetlararo" kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Safarov Shag'zod Zokir o'g'li

O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

Annotatsiya: Maqolada mahalliy va xorijiy mualliflarning kelajakdagi mutaxassislarni tayyorlashda raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish bo'yicha ilmiy tadqiqotlarining qiyosiy tahlillari keltirilgan. Maqolada o'quv materiallari raqamli (elektron) formatda taqdim etilishi mumkin bo'lgan o'quv jarayonida axborot resurslaridan foydalanishga katta e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim resurslari, axborot va kommunikatsiya texnologiyalari, ta'limni axborotlashtirish.

Jamiatning zamonaviy rivojlanish davri inson faoliyatining barcha sohalariga kirib boradigan, jamiyatda axborot oqimining tarqalishini ta'minlaydigan, global axborot makonini shakllantiradigan kompyuter texnologiyalarining kuchli ta'siri bilan tavsiflanadi. Ushbu jarayonlarning ajralmas va muhim qismi ta'limni kompyuterlashtirishdir.

Barcha ta'lim tizimini hamma joyda axborotlashtirish sharoitida pedagog xodimlarning axborot-kommunikatsiya kompetentligiga ahamiyati sezilarli darajada oshmoqda. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda AKTning yangi usullari va vositalarini joriy etish, ayniqsa, maxsus fanlarni o'qitishda ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun barcha imkoniyatlar mavjud. Ushbu texnologiyalar bo'yicha o'qituvchilarni tayyorlash zaruriyati katta ahamiyatga ega.

Axborot bilan ishlashda umumiy ta'lim, umumiy madaniyat va kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish, talabalar bilan ishlash bo'yicha kommunikativ ko'nikmalar, elektron o'quv nashrlarini loyihalashtirish qobiliyati bularning barchasi zamonaviy o'qituvchilarning axborot-kommunikatsiya salohiyatining asosini tashkil etadi.

A. M. Ayulov o'z ishida qayd etganidek, ta'lim-tarbiya jarayoniga an'anaviy yondashuvlarda yuz berayotgan o'zgarishlar elektron ta'lim fenomenini belgilaydi. AKT va multimediyani rivojlantirish turli texnologiyalar va vositalar, ularning qobiliyatlari va funktsiyalarini tezda kengaytirish, shuningdek, ta'lim jarayonida ularni qo'llash, geografiya, madaniyat, yosh bilan bog'liq har qanday chegaralarni bartaraf etish haqida gapiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bo'yicha oliy o'quv yurtlari professor - o'qituvchilarining malaka darajasi barcha ta'lim sifatini oshirishning asosi hisoblanadi. Fanlarni o'quv-uslubiy qo'llab - quvvatlash uchun AKT vositalaridan keng foydalanish ta'lim jarayonining sifatini oshirishga imkon beradi. Universitet o'qituvchilari tomonidan AKTdan to'g'ri foydalanish talabalarning ijodiy salohiyatini shakllantirishga pedagogik ta'sirini sezilarli darajada oshiradi, ularda muayyan darajadagi ilmiy madaniyatni tarbiyalash [2; 86].